

transfer? The rise of China and India in green technology sectors? [Electronic Resource]. – Rasmus Lema, Adrian Lema. – Mode of access: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2003367 **12. K. Ramanathan** An Overview of technology Transfer and Technology Transfer Models [Electronic Resource. – Guidebook on Technology Transfer Mechanisms – Mode of access: <http://www.business-asia.net/GuideBookTechTranMech.aspx> **13. Charges for the use of intellectual property, payments** (BoP, current US\$) [Electronic Resource]. – The World Bank data.– Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/BM.GSR.ROYL.CD> **14. Charges for the use of intellectual property, receipts** (BoP, current US\$) [Electronic Resource]. – The World Bank data. – Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.ROYL.CD/countries> **15. ICT service exports** (% of service exports, BoP) [Electronic Resource] / The World Bank data. – Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.ZS> **16. Stiglic D.** Globalizacija: trevozhnye tendencii [elektronnyj resurs] / D. Stiglic. – Rezhym dostupu: http://royallib.ru/read/stiglits_dgozef/globalizatsiya_trevognie_tendentsii.html#0

Надійшла (received) 19.07.2014

УДК 658.011

Н. Г. ДОЛОШКО, аспірант, ХНУСА, Харків;

О. В. СТАРКОВА, канд. техн. наук, доц., ХНУСА, Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ ФАКТОРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

У статті розглянуто важливість та необхідність розробки наукових та методичних аспектів економічної стійкості промислового підприємства. Визначено зовнішні та внутрішні дестабілізуючі фактори стійкого розвитку житлово-комунального комплексу. Запропоновано відповідні заходи щодо вдосконалення існуючої стабілізаційної стратегії житлово-комунального сектору, впровадження яких дозволить забезпечити надійність та стійкість функціонування систем ЖКК.

Ключові слова: підприємство, житлово-комунальний комплекс (ЖКК), стійкість, функціонування, стратегія, розвиток, дестабілізуючі фактори.

Вступ. Сталий розвиток підприємств за останнє десятиліття стало для суспільства стратегічною метою. Розвиток системи стає нестійким тоді, коли загострюються суперечності між внутрішніми факторами і навколишнім середовищем, і виникає такий стан у системі, який супроводжується рушенням існуючого і переходом у більш якісний стан. Тому завданням сталого економічного розвитку є оцінка стану життєздатності системи і його підтримка.

На сьогоднішній день розробка стабілізаційної стратегії дуже важлива для підприємства. Не є винятком і комунальне підприємство «Харківводоканал», метою якого є надання мешканцям і організаціям Харкова послуг водопостачання та водовідведення, відповідних стандартам якості та економічно обґрунтованими тарифами, достатніми для ефективної роботи в

умовах ринкових відносин, експлуатації обладнання і забезпечення економічної та екологічної безпеки, стабільної роботи та розвитку підприємства.

Актуальність теми. Одним з необхідних умов для стійкого розвитку економіки регіону в цілому є забезпечення стабільного функціонування її обслуговуючих галузей, зокрема комунального сектору економіки. У той же час стан цього сектору регіональної економіки характеризується критичною часткою функціонуючих об'єктів комунальної інфраструктури з наднормативним ступенем зношеності, який в будь-який момент може стати причиною комунальних катастроф, а також значними втратами енергоресурсів.

Особливістю комунального сектору економіки регіону є те, що він формує життєве середовище людини – комфортність житла, мікрорайону, міста, тобто здійснює функції життєзабезпечення територій. Саме тому наслідки банкрутств організацій, які надають комунальні послуги, більш болісно позначаються на життєдіяльності населення регіону, ніж банкрутства ряду інших організацій, розташованих на його території.

Таким чином, актуальність дослідження проблем подолання дестабілізуючих процесів у комунальному секторі економіки регіону та забезпечення його економічної безпеки на основі антикризового регулювання зумовлена необхідністю забезпечення його сталого розвитку для організації безперебійного надання комунальних послуг споживачам.

У зв'язку з цим, необхідні нові дослідження і розробки наукових та методичних аспектів економічної стійкості комунальних підприємств, виходячи з вимог сучасного етапу розвитку економіки України в цілому, починаючи з концептуальних питань і закінчуючи практичними рішеннями.

Аналіз останніх досліджень. В останні роки на проблемі економічної стійкості підприємств зосереджена увага багатьох відомих зарубіжних і вітчизняних дослідників: О.В. Ареф'єва [1], С.О. Тхор [2], О.М. Колодізєв [3], Е.Н.Вахрамов [4], И.М. Семененко [5], Н.Б. Проценко [6], В.Л. Іванов [7], Н.А.Кульбака [8], А.В. Грачов [9], И.В. Маслова [10], В. Шликов [11], Й.Шумпетер [12], Б.А. Райзберг [13] та ін.

Постановка задачі. Метою дослідження є розгляд теоретичних шляхів та критерій забезпечення стійкого розвитку житлово-комунального

підприємства «Харківводоканал»; розробка напрямів вдосконалення стабілізаційної стратегії даного підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- розглянути теоретичні аспекти та критерії стійкості розвитку житлово-комунальних підприємств;
- проаналізувати проблеми та причини збитковості КП «Харківводоканал»;
- розробити первинні рекомендації щодо забезпечення стійкого розвитку даного підприємства.

Результати дослідження. Стійкість розглядається як один із проявів властивостей цілісності і означає здатність організації знайти такий варіант співвідношень між елементами своєї системи, встановити такі зв'язки між ними, які дозволять зберегти своє існування, підтримуючи життєво важливі параметри на заданому рівні. На всіх рівнях управління господарськими структурами головною метою є досягнення сталого розвитку економіки, що характеризується збільшенням в динаміці основних статистичних індикаторів (на рівнях країни та регіонів) і кінцевих показників (на рівнях галузі та організацій, підприємств) у визначених розмірах і в оптимальному співвідношенні між ними.

Для формування класифікації факторів економічної та фінансової безпеки на підприємствах житлово-комунального сектору був проведений огляд сучасної наукової літератури з даного питання та обрані основні дестабілізуючі фактори, які можуть призвести погіршення економічного стану підприємства (рис.1). Визначаючи основні фактори, необхідно врахувати інформацію про стан зовнішньої та внутрішньої середовища підприємства. Внутрішні фактори пов'язані з помилками та прорахунками керівництва, а зовнішні виникають та знаходяться поза сферою впливу підприємства [4, 5, 8].

Функціонування підприємства з позиції зовнішніх для нього факторів постійно схилено до погіршення стану роботи через можливі невраховані порушення кругообігу ресурсів на регіональному та галузевому рівнях.

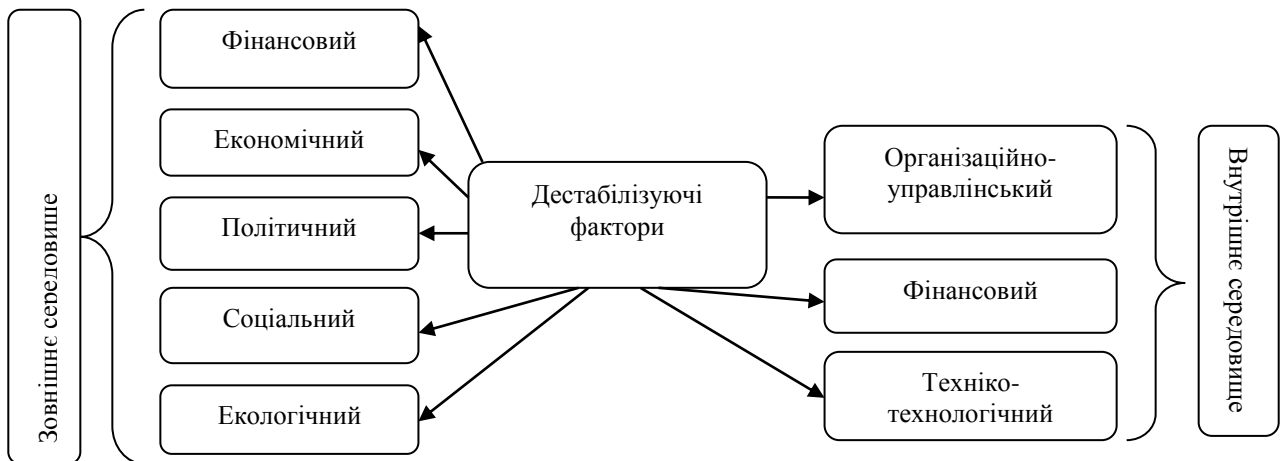


Рис. 1 – Дестабілізуючі фактори стійкого розвитку житлово-комунального комплексу

До зовнішніх факторів, які суттєво впливають на стан всієї житлово-комунальної галузі, відносять: до групи економічних факторів – темпи зниження обсягів ВВП, високий ступінь монополізму, особливо на ринку житлово-комунальних послуг, високий рівень інфляції; до групи політичних факторів – загальна політична та економічна нестабільність; серед соціальних факторів – різке розшарування суспільства за рівнем отриманих доходів, зниження платоспроможного попиту, високий рівень корумпованості; до групи фінансових факторів відноситься значне податкове навантаження, внаслідок чого відбувається скорочення витрат на фінансування ЖКК; до екологічних факторів – значне забруднення зовнішнього середовища.

Внутрішні фактори характеризують умови внутрішнього середовища підприємства та його можливість ефективної адаптації до умов оточуючого середовища [8, 10]. До внутрішніх факторів відносять: фінансові – ефективність використання фінансово-економічного потенціалу, оборотність та рух грошових коштів, ефективність використання власних, позичених і залучених фінансових ресурсів, платоспроможність; техніко-технологічні фактори характеризуються специфікою технології виробництва, ступенем реалізації інноваційних процесів; організаційно-управлінські фактори суттєво впливають на рівень і організацію виробничих процесів, методику управління, методи і механізми регулювання господарської діяльності, ефективність системи управління, постановку цілей і вирішення управлінських задач, та, насамкінець,

ефективність розробки та впровадження стратегічних програм і тактичних заходів.

Галуззю, яка значно впливає на економічний розвиток Харківського регіону є житлово-комунальне господарство, що створює умови для життєдіяльності населення й віддзеркалює рівень його соціально-економічного забезпечення. На сучасному етапі розвитку України стан житлово-комунального господарства Харківського регіону, в які входять підприємства водопостачання і водовідведення, визначається як критичний, ознаками якого є низька та незадовільна якість наданих комунальних послуг споживачам, невідповідність наданих послуг їх вартості, зношення основних засобів, їх незадовільна експлуатація, відсутність системної роботи щодо їх ремонту, висока енергомісткість житлово-комунального господарства тощо.

Виходячи з цього є доцільним проаналізувати стан та виділити дестабілізуючі фактори розвитку підприємства, взявши за основу КП «Харківводоканал».

Харківська область розташована в маловодному регіоні України та займає 24-е місце по запасах водних ресурсів [14].

Водопостачання м. Харкова здійснюється з трьох незалежних джерел водопостачання, розташованих на значній відстані, як між собою, так і від м. Харкова:

- р. Сіверський Донець із Печенізьким водосховищем (40 км від м. Харкова);
- Краснопавлівське водосховище каналу Дніпро–Донбас (140 км від м. Харкова);
- артезіанські свердловини глибиною від 80 до 800 м.

За рахунок цих трьох джерел водопостачання вирішується завдання цілодобового і безперебійного водопостачання м. Харкова та інших споживачів області. КП «Харківводоканал» є одним з найбільших в Україні в галузі каналізаційного господарства. Діяльність підприємства пов'язана з експлуатацією систем інженерної інфраструктури, що визначають життєдіяльність півторамільйонного міста та надійну екологічну обстановку міста, області, регіону, і спрямована на:

– прийом, відведення, перекачування і повне біологічне очищення стічних вод, що надходять від населення, комунально-побутових і промислових підприємств міста;

– експлуатацію, технічне обслуговування і ремонт інженерних мереж, колекторів, насосних станцій, очисних споруд та об'єктів системи водовідведення.

На сьогоднішній день каналізаційне господарство м. Харкова являє собою єдиний технологічний виробничо-господарський комплекс по прийому, перекачуванню і очищенню стічних вод.

Система водовідведення м. Харкова – повна роздільна, децентралізована. Вона включає 1619,58 км трубопроводів, Головну каналізаційну насосну станцію і 29 каналізаційних насосних станцій.

До основних дестабілізуючих факторів, усунення яких дозволить забезпечити надійність та стійкість функціонування систем централізованого водопостачання м. Харкова та групового водопостачання населених пунктів Харківської області і водовідведення м. Харкова, відносяться:

1. Невідповідність діючих тарифів на послуги з централізованого питного водопостачання та водовідведення собівартості в умовах постійного росту цін на енергоносії, необхідність встановлення тарифів, які відповідають фактичному рівню витрат та передбачають інвестиційну складову.

2. Незадовільний екологічний стан поверхневих джерел питного водопостачання р. Сіверський Донець і Краснопавлівського водосховища, особливо необхідність дотримання режиму експлуатації Краснопавлівського водосховища, який передбачає дворазовий водообмін протягом року.

3. Необхідність забезпечення стійкої екологічної рівноваги в басейні р. Сіверський Донець – основного джерела водопостачання м. Харкова і всієї Східної України за рахунок удосконалення технології біологічного очищення стоків та будівництва очисних споруд промивних вод.

4. Незадовільний технічний стан і зношеність основних фондів систем централізованого питного водопостачання та водовідведення, що потребують невідкладних заходів щодо їх реконструкції і технічного переоснащення.

5. Застосування застарілих технологій на об'єктах водопостачання та водовідведення, які не відповідають вимогам сучасних нормативів якості питної води та стоків, що скидаються.

6. Висока енергоємність діючих технологічних процесів і використання застарілого обладнання.

7. Необхідність перегляду і удосконалення нормативно-правових актів у сфері питного водопостачання та водовідведення як на державному, так і на місцевому рівні, в тому числі тих, які забезпечують фінансово-кредитну рівновагу у співпраці з підприємствами, що працюють у ринкових умовах.

8. Невиконання рішення Урядової комісії з ліквідації наслідків техногенної аварії на Головній каналізаційній насосній станції Диканівських очисних споруд щодо завершення будівництва дублюючого колектору та кільцювання системи тунельних колекторів у зв'язку з відсутністю фінансування з державного та місцевого бюджетів.

9. Обмеженість джерел надійного фінансування заходів в повному обсязі, які потрібні для реконструкції і технічного переоснащення об'єктів водопостачання та водовідведення, виходячи з їх фактичного стану.

10. У зв'язку з недостатньою привабливістю для потенційних інвесторів інвестиційних проектів з водовідведення, які в основі мають екологічний напрямок, необхідно забезпечити фінансування їх реалізації за рахунок державного та місцевого бюджетів.

Що стосується фінансової стійкості підприємства, то можна сказати, що вона є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва і реалізації продукції. Іншими словами, фінансова стійкість підприємства – це стан її фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток фірми на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Тому фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

Фінансовий результат від звичайної діяльності КП «Харківводоканал» після оподаткування за 2011 р. – збиток в сумі 228 945 тис. грн., що на 128 701 тис. грн. більше, ніж в 2010 р, що свідчить збитковість підприємства [14].

Основними причинами збитковості є:

– Дія збиткових тарифів на послугу централізованого водопостачання та водовідведення.

Невідповідність діючих тарифів фактичному рівню витрат на виробництво послуг з централізованого водопостачання та водовідведення призвела до збитку підприємства за 2011 р. у розмірі 108 324,0 тис. грн.

– Непогашена сума компенсації з різниці в тарифах (рис. 2, 3).

Непогашена різниця в тарифах, яка виникла через невідповідність тарифів фактичним витратам, становить 300 191,2 тис. грн.:

- 2005–2008 рр. – 94 344,4 тис. грн.;
- 2009 р. – 33 342,1 тис. грн.;
- 2010 р. – 64 180,7 тис. грн.;
- 2011 р. – 108 324,0 тис. грн.

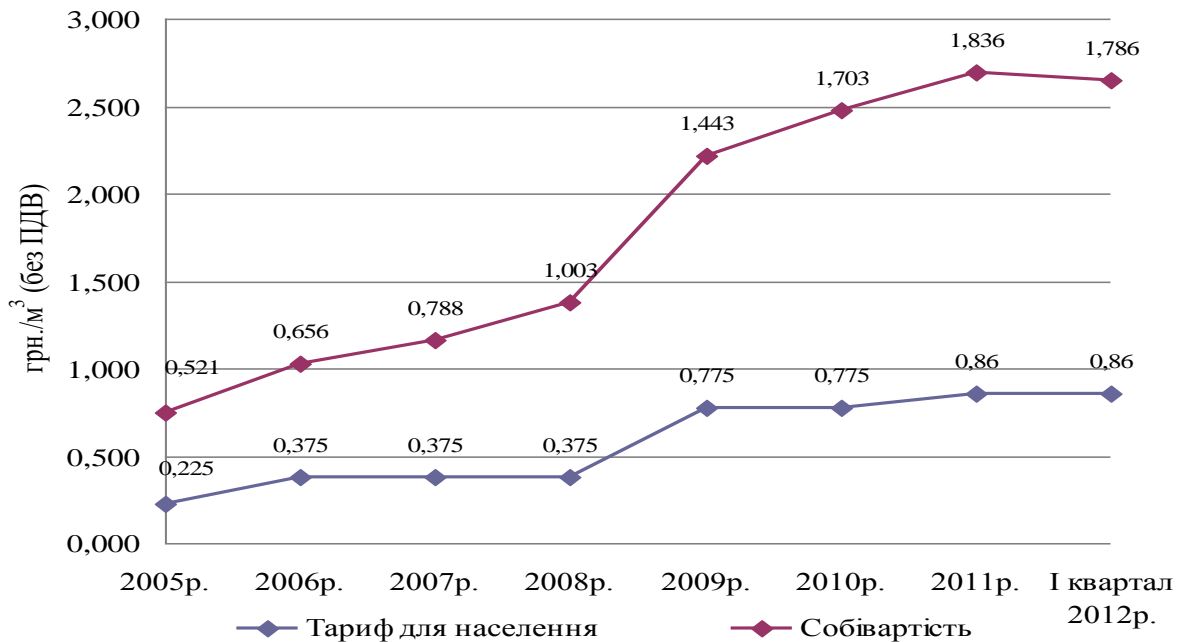


Рис. 2 – Тариф для населення та собівартість 1 м³ послуги водопостачання

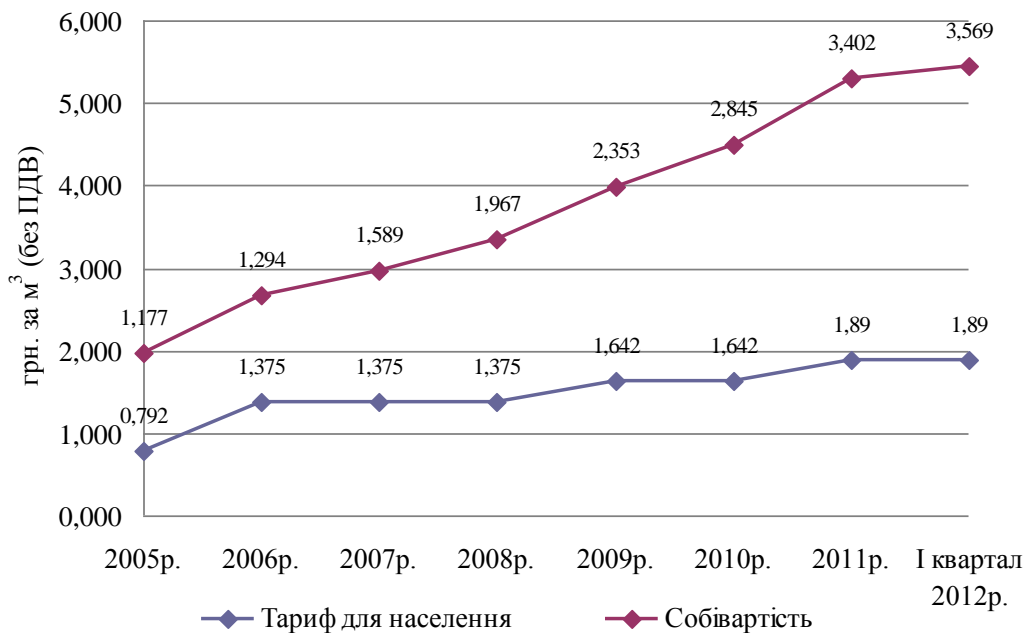


Рис. 3 – Тариф для населення та собівартість 1 м³ послуги водовідведення

В умовах дефіциту оборотних коштів, підприємство вимушено залучати кредитні кошти для проведення розрахунків за енергоносії, з заробітної плати та обов'язковим платежам.

Аналізуючи фінансову діяльність підприємства можна сказати, що для покращення її результатів необхідно:

- встановити економічно обґрунтовані тарифи на послуги централізованого водопостачання та водовідведення.
- погасити заборгованість державного бюджету по компенсації різниці в тарифах.

Отже, виходячи з опису дестабілізуючих факторів і причин збитковості КП «Харківводоканал», розроблені первинні рекомендації для забезпечення процесу стабілізації розвитку підприємства:

1. Стабілізація фінансово-економічного стану КП «Харківводоканал» шляхом впровадження економічно обґрунтованих тарифів з урахуванням розміру інвестиційної складової для здійснення капітальних вкладень.
2. Удосконалення науково-технічного забезпечення сфери питного водопостачання та водовідведення з наближенням їх до стандартів ЄС.
3. Здійснення першочергових заходів щодо економії питної води, зниження кількості стоків з несанкціонованих джерел, скорочення неврахованих витрат води, в т.ч. за рахунок встановлення технологічних приладів обліку води та стоків з метою створення обов'язкової системи обліку та контролю витрат води.

Для стійкого розвитку житлово-комунального комплексу регіону необхідно забезпечити стабільне фінансування будівництва й модернізації систем комунальної інфраструктури, фінансування технічних і технологічних заходів, трансформування організаційної та управлінської структури житлово-комунального комплексу.

Висновки. Стратегія сталого розвитку підприємства промислового комплексу визначено як сукупність цільових установок, у відповідності з якими формується місія (здатність господарської системи здійснювати рух до поставленої мети); стратегічна концепція розвитку; мети (виробнича, маркетингова (ринкова), інноваційна, фінансова стійкість) та механізми їх реалізації (базисні та функціональні стратегії).

Отже, на основі проведеного дослідження факторів розвитку житлово-комунального сектору Харківського регіону можна стверджувати, що на сучасному етапі економічних перетворень необхідно реалізовувати представлені програми і стратегії розвитку регіону. Основна проблема полягає в низькому рівні їх виконання й фінансування. При цьому необхідно здійснити заходи щодо оптимізації розрахунків за надані комунальні послуги й активізації процесів погашення заборгованості. Але у зв'язку з мінливістю зовнішніх та внутрішніх чинників актуальним залишається питання досліджень факторів і їх класифікація стійкого економічного розвитку житлово-комунальних підприємств; розроблення подальших рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки розвитку комунального сектора регіону.

Список літератури: 1. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №8. – С. 83–90. 2. Тхор С. О. Управління економічною стійкістю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / С. О. Тхор. – Луганськ, 2005. – 18 с. 3. Колодізєв О. М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства / О. М. Колодізєв, К. М. Нужний // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – №78. – 2007. – С. 238–243. 4. Вахрамов. Е. Н. Оценка устойчивого развития и функционирования предприятия: факторы, критерии, особенности / Е. Н. Вахрамов, Д. Ю. Маркарян // Вестник Астраханского государственного технического университета. – 2008. – №4. – С. 52-62. 5. Семененко И. М. Факторы, влияющие на экономическую устойчивость предприятия / И. М. Семененко // Прометей. Регіональний зб. наук. праць з економіки. Вип. 1(19). — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. — С. 195–199. 6. Проценко Н. Б. Методологічні аспекти визначення показників економічної стійкості підприємств / Н. Б. Проценко // Вісник ЖІТІ. Сер.: економічні науки. – 2002. – № 21. – С. 261-270. 7. Иванов В. Л. Организация управления экономической устойчивостью предприятия на основе совершенствования его организационной структуры управления: [монография] / Василий Леонидович Иванов. – Луганск: ВНУ им. В. Даля, 2007. – 148 с. 8. Кульбака Н. А., Масленко Ю. В. Устойчивое развитие предприятия – фактор экономической безопасности. – [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua>. 9. Грачев А. В. Моделирование финансовой устойчивости предприятия / А. В. Грачев. – М.: Издательство «Финпресс», 2002. 10. Маслова И. В. Анализ воздействия стратегических факторов внешней и внутренней среды на функционирование систем управления предприятием / И. В. Маслова. – ВГТУ, 2001. 11. Шлыков В. Экономическая безопасность предприятия / В. Шлыков. – РИСК. – 2001. – № 5. – С. 57–63. 12. Шумпетер Й. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры / Пер. с нем. В. С. Автономова и др. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с. 13. Райзберг Б. А. Предпринимательство и риск / Б. А. Райзберг – М.: ИНФРА-М, 1992. – 64 с. 14. Програма розвитку КП «Харківводоканал» до 2026 року. Затв. Рішенням Обласної ради від 23.12.2012 р.

Bibliography (transliterated): 1. Aref'yeva O. V. Ekonomichna stiykist' pidpryyemstva: sutnist', skladovi ta zakhody z yiyi zabezpechennya. – Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2008. – No 8. – P. 83–90. 2. Tkhor S. O. Upravlinnya ekonomichnoyu stiykisty pidpryyemstva : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk: spets. 08.06.01. – Luhans'k, 2005. – 18 p. 3. Kolodizyev O. M. Doslidzhennya sutnosti ta zmistu ekonomichnoyi stiykosti pidpryyemstva – Kommunal'noe khozyaystvo horodov: nauch.-tekhn. sb. – No 78. – 2007. – P. 238–243. 4. Vakhramov. E. N. Otsenka ustoychyvoho razvytyya y funktsyonyrovanyya

predpryyatyya: faktory, krytery, osobennosty. – Vestnyk Astrakhanskoho hosudarstvennoho tekhnicheskoho unyversyteta. – 2008. – No4. – P. 52–62. **5.** Semenenko Y. M. Faktori, vlyayushchye na ekonomicheskuyu ustoychivost' predpryyatyya. – Prometey. Rehional'nyy zb. nauk. prats' z ekonomiky. Vyp. 1(19). – Donets'k: TOV «Yuhovostok, Ltd», 2006. – P. 195–199. **6.** Protsenko N. B. Metodolohichni aspekty vyznachennya pokaznykiv ekonomichnoyi stiykosti pidpryyemstv. – Visnyk ZhITI. Ser.: ekonomichni nauky. – 2002. – No 21. – P. 261–270. **7.** Yvanov V. L. Orhanyzatsyya upravlenyya ekonomicheskoy ustoychivost'yu predpryyatyya na osnove sovershenstvovanyya eho orhanyzatsyonnoy struktury upravlenyya: [monohrafiya]. – Luhansk: VNU ym. V. Dalya, 2007. – 148 p. **8.** Kul'baka N. A., Maslenko Yu. V. Ustoychivoe razvytye predpryyatyya – faktor ekonomicheskoy bezopasnosti. – [Elektronniy resurs]. Rezhym dostupa: <http://masters.donntu.edu.ua>. **9.** Hrachev A. V. Modelirovaniye finansovoy ustoychivosti predpryyatyya. – Moscow: Yzdatel'stvo «Fynpress», 2002. **10.** Maslova Y. V. Analiz vozdelystviya stratezhicheskikh faktorov vneshney y vnutrenney sredy na funktsionirovaniye system upravlenyya predpryyatyem. – VHTU, 2001. **11.** Shlikov V. Ekonomicheskaya bezopasnost' predpryyatyya. – RYSK. – 2001. – No 5. – P. 57–63. **12.** Shumpeter Y. Teoriya ekonomicheskoho razvytiya: Yssledovaniye predprynimatel'skoy prybyly, kapytala, protsenta i tsykla kon'yunktury / Per. s nem. V S. Avtonomova. – Moscow: Prohress, 1982. – 455 p. **13.** Rayzberh B. A. Predprynimatel'stvo i rysk. – Moscow: YNFRA-M, 1992. – 64 p. **14.** Prohrama rozvytku KP «Kharkivvodokanal» do 2026 roku. Zatv. Rishennyam Oblasnoyi rady vid 23.12.2012 r.

Надійшла (received) 06.05.2014

УДК 658.14 (043.3)

І. Л. ЛАТИШЕВА, канд. екон. наук, доц., ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків

СУЧАСНІ ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

В статті визначені основні проблеми щодо формування структури капіталу в умовах становлення та розвитку економіки знань. Зазначено важливість інтелектуального капіталу як одного з головних елементів структури капіталу підприємств. Визначено необхідність розроблення сучасного засобу управління структурою капіталу та запропоновано використання двовимірної матриці. Реалізація запропонованого засобу відбувається згідно до позиціонування підприємств у матриці «норма прибутку на інтелектуальний капітал» – «рівень капіталу інвестованого в діяльність підприємства».

Ключові слова: структура капіталу, економіка знань, елементи капіталу, інтелектуальний капітал, матриця, квадрант, управлінські заходи.

Вступ. Підтримка чи збільшення темпів росту економіки за рахунок природних ресурсів для України стає дедалі більш складною задачею. Потенціал видобувних галузей майже вичерпаний, родовища виснажені або видобуток на них ускладнено, що робить об'єктивно обґрунтованим використання тих ресурсів, які є невичерпними. Серед таких можна виділити інтелектуальні та інформаційні ресурси. Саме реалізація знань та інформації як економічних ресурсів у галузях суспільного виробництва стали підставою для появи нової економіки – економіки знань.